

УДК 378.311

DOI 10.33251/2522-1477-2019-5-101-105

ЄРШОВА Валерія Олегівна,старший викладач відділення мовного тестування
мовного відділу,

Національна академія Національної гвардії України

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО УЧАСТІ У
МІЖНАРОДНИХ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ**

У науковій статті проведено аналіз педагогічних проблем професійної підготовки курсантів, який засвідчив її складність та дозволив визначити недоліки у практичній підготовці майбутніх офіцерів Національної гвардії.

Визначено, що до змісту професійної підготовки майбутніх офіцерів входять такі компоненти: особистісний, ціннісний та мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний, самооцінний. Проведено аналіз поняття «готовність» у психологічній літературі та розглянуто структуру готовності майбутнього офіцера до міжнародних миротворчих операцій. Визначено основні шляхи вирішення організаційно-педагогічних проблем формування готовності майбутніх офіцерів у ЗВО.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні офіцери, готовність майбутнього офіцера до міжнародних миротворчих операцій, взаємодія.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах збільшення регіональних конфліктів у світі, політичного, економічного та соціального напруження в багатьох країнах світу, процес підготовки офіцерів силових структур України потребує швидкої модифікації й оновлення. Особливої актуальності він набуває для нашої країни, яка в умовах агресії Росії потребує наукової організації комплектування офіцерськими кадрами, рівень підготовленості яких відповідає новим загрозам та викликам, сучасним потребам, досвіду підготовки військ, державним стандартам вищої освіти, військово-технічній політиці.

Сьогодні участь України у міжнародних миротворчих операціях (ММО) здійснюється шляхом надання миротворчого контингенту, миротворчого персоналу, матеріально-технічних ресурсів і послуг у розпорядження відповідних органів [1]. Військовослужбовці від України сьогодні залучаються до виконання гуманітарних, поліцейських, миротворчих, адміністративних, технічних та інших неспецифічних для військових організацій функцій тощо.

Концептуальні основи щодо застосування ЗС у міжнародних миротворчих операціях викладені у нормативно-правових актах, Постановах Верховної Ради України, Указах Президента України, Постановах Кабінету Міністрів України, наказах і директивах Міністра оборони України і начальника Генерального штабу ЗС України. У цих документах головними функціями миротворчих контингентів визначено оперативне реагування на кризи, конфлікти, надзвичайні ситуації у різних регіонах світу та активна участь в їх врегулюванні.

До вимог військовослужбовців під час виконання міжнародних миротворчих операцій сьогодні відносять: високий рівень спеціальної фахової підготовленості, готовність до виконання оперативних завдань у процесі здійснення ММО, готовність до ефективної комунікації та взаємодії з іноземними колегами у складі миротворчих контингентів тощо [2].

У наслідок цього, особливо гострим є завдання підвищення рівня професійної підготовленості курсантів Національної гвардії – майбутніх командирів підрозділів, які незабаром будуть керувати особовим складом в різних умовах обстановки у складі миротворчих контингентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження історії становлення і розвитку військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів проведено М. Рибакком, М. Голиком, В. Толубко, М. Нещадимом.

Методичні основи підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах у сучасних умовах розроблено В. Васильєвою, В. Давидовим, О. Диденком, О. Латишевою, Г. Нікіфоровою, А. Шестаковою, В. Ягуповим та іншими. Поняття «готовність» у науковій літературі розглядали Д. Узнадзе, С. Рубінштейн, К. Платонов, І. Равикович, В. Моляко,

О. Бойко, Л. Кондратова, Д. Мазуха та ін. Однак проблеми підготовки майбутніх офіцерів до міжнародних миротворчих операцій у наукових дослідженнях сьогодні розкрито неповно.

Метою статті є аналіз організаційно-педагогічних проблем формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до міжнародних миротворчих операцій та формулювання основних шляхів їх вирішення під час навчання курсантів у ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз проблеми професійної підготовки курсантів у ЗВО засвідчив усю складність проблеми та дозволив визначити такі недоліки у практичній підготовці офіцерів НГУ:

- недостатньо розроблений концептуальний апарат та наявні проблеми термінологічного плану;
- недостатньо вивчена специфіка комунікативної готовності майбутніх офіцерів до дій в умовах іншомовного середовища у складі міжнародних підрозділів;
- залишається невизначеними оптимальні шляхи формування комунікативної компетентності курсантів під час навчання у ЗВО;
- недостатньо розроблені методики діагностування рівня компонентів комунікативної готовності майбутніх офіцерів до дій у складі миротворчих підрозділів.
- Основними організаційно-педагогічними причинами наявності недоліків у навчально-виховному процесі ЗВО, на нашу думку, є:
 - перевага традиційної парадигми навчання, що не враховує сучасних тенденцій швидкої міжнародної військово-технічної інтеграції у сучасному світі;
 - недосконалість робочих навчальних програм і тематичних планів, що покликані інтегровано формувати комунікативну готовність майбутніх офіцерів до дій у складі міжнародних підрозділів;
 - недостатня практична спрямованість підготовки для формування компонентів комунікативної готовності майбутніх офіцерів, що відображають зміст майбутньої діяльності у складі миротворчих підрозділів;
 - недостатнє врахування інтегративних зв'язків психолого-педагогічних, технічних та спеціальних дисциплін та недостатнє моделювання основних видів майбутньої діяльності курсантів НГУ;
 - перевага описово-пояснювальних підходів над креативними та самостійними методами навчання курсантів;
 - недостатня психолого-педагогічна компетентність молодих викладачів.

Поняття «готовність» у психологічній літературі науковцями обґрунтовується як настанова (Д. Узнадзе), наявність здібностей (С. Рубінштейн), якість особистості (К. Платонов), у педагогічній літературі – як особистісне утворення (Л. Кондрашова) та ін.

Науковцями на сьогодні досліджені такі види готовності: психологічна (І. Равикович, В. Моляко та ін.); управлінська (О. Бойко); морально-психологічна (Л. Кондрашова); професійна (Д. Мазуха) та ін.

Важливою умовою формування готовності до праці вважається наявність відповідних якостей, і в першу чергу схильностей та здібностей особистості до майбутньої професійної діяльності. А загалом можна виділити два основних підходи у вивченні цієї проблеми. Перший підхід: готовність в них розглядається як складне утворення, що включає в себе когнітивний, мотиваційний та емоційно-вольовий компоненти, як сукупність знань та умінь, професійно значущих якостей особистості, якими повинен володіти випускник ЗВО для успішної адаптації до діяльності [3].

Науковець М. Дьяченко включає у структуру готовності до діяльності позитивне ставлення до діяльності, риси характеру, здібності, темперамент і мотиви; необхідні професійні знання та уміння; стійкі професійно важливі особливості сприймання, мислення; емоційні та вольові процеси [4].

Представники другого підходу визначають готовність як функціональний стан (М. Левітов, Ф. Генев та ін.). Стан готовності вони пояснюють стійкими індивідуально-психічними особливостями особистості, які представляють актуалізацію станів у новій ситуації.

Військові психологи (Д. Гандер, Б. Покровський, Д. Шпаченко) виділяють два види індивідуальної готовності: готовність, яка має тривалий характер, базується на ідейних переконаннях, спрямованості особистості, знаннях, досвіді, здібностях, ПВЯ; готовність тимчасового характеру – готовність у даний момент до конкретного етапу діяльності.

Науковець І. Платонов розглядає військову службу у внутрішніх військах як специфічний суспільно значущий вид діяльності, який охоплює навчальну й службово-бойову діяльність. У структурі психологічної готовності курсантів він виділяє мотиваційний, загально професійний та емоційно-вольовий компоненти [5]. Він вважає, що розширення змісту та форми проведення занять із спеціальних дисциплін, мотивування курсантів до самостійного здобуття знань, навчання способам і прийомам психічної регуляції суттєво сприяє формуванню їх психологічної готовності до професійної діяльності у МВС.

Український військовий науковець В. Хацановський стверджує, що «зміст підготовки миротворчих контингентів» – це система військово-професійних, правових, країнознавчих, іншомовних та інших фахових теоретичних знань, практичних навичок і вмінь, оволодіння якими забезпечує формування в українських воїнів основних видів компетентності та готовності до участі в ММО, формування професійно важливих якостей, особистісну та миротворчу підготовку до успішного вирішення миротворчих завдань як суб'єкта миротворчої діяльності [2]. Однак наголошуємо, що в такому визначенні не зовсім враховано труднощі та практичні аспекти взаємодії з іноземними колегами, що набувають вирішального значення при здійсненні ММО.

Підготовка до ММО сьогодні конкретизується за такими основними напрямками:

- тактична (тактико-спеціальна) підготовка, яка формує основи військово-професійної готовності миротворця;
- технічна підготовка, що включає усі компоненти організації та забезпечення умов безаварійної експлуатації військової техніки під час ММО;
- вогнева підготовка, що забезпечує вмиле застосування бойової техніки та зброї;
- миротворча та правова підготовка, яка спрямована на основні цілі, завдання, функції, засоби та методи ММО, доведення законів та правових актів щодо відповідальності за скоєння правопорушень, норм міжнародного гуманітарного права; правил та особливостей щодо застосування воєнної сили, ведення бойових дій, знання основних прав людини;
- іншомовна підготовка, що включає вивчення англійської мови, як мови спілкування під час виконання ММО;
- психологічна підготовка, що покликана формувати психологічну готовність до дій в екстремальних умовах, емоційну стійкість та професійно важливі якості.

Отже, вище проведений аналіз засвідчив, що до структури готовності майбутнього офіцера до ММО потрібно включити такі чотири компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, практичний та самооцінний.

Відповідно до цього, до змісту професійної підготовки майбутніх офіцерів НГУ до ММО потрібно включити такі компоненти:

- особистісний (адекватна самооцінка, реалізація у професійній діяльності);
- ціннісний та мотиваційний компоненти (сукупність ціннісних орієнтацій, мотиви професійної діяльності);
- пізнавальний компонент (система знань та умінь, що складають основу професійної та іншомовної компетентностей);
- діяльнісний компонент (методи, форми, технології професійної діяльності офіцера);
- самооцінний компонент (аналіз власної готовності до ММО).

При дослідженні професійної діяльності військовослужбовців під час ММО нами використано такі методи: аналіз та вивчення результатів професійної діяльності офіцерів; вивчення їх професійних обов'язків; бесіди з офіцерами, що виконували ММО; порівняння, експертна оцінка, аналіз помилок миротворців.

Науковий пошук, відповідно до аналізу організаційно-педагогічних проблем підготовки майбутніх офіцерів НГУ до ММО, дозволив сформулювати основні *напрями* зміни такого становища на краще:

- аналіз світового досвіду та тенденцій у побудові системи професійної підготовки військовослужбовців до миротворчої діяльності;
- моделювання змісту майбутньої професійної діяльності військовослужбовців до ММО, що відображає усі аспекти проблеми взаємодії з іноземними партнерами;
- розробка інноваційних методик підготовки, що спираються на досвід миротворчої діяльності;
- проектування сучасних інформаційно-комунікаційних систем навчання курсантів, що відображають завдання взаємодії при виконанні миротворчої діяльності у конкретних регіонах світу;
- втілення в навчальний процес ігрових методик, що передбачають створення професійно-орієнтованих ситуацій, програвання ролей, долавання перешкод комунікації та взаємодії;
- роз'яснення курсантам особливостей іншомовного навчального середовища, створення його моделі під час їх навчання, та набуття курсантами професійного досвіду комунікації, взаємодії з іноземними партнерами під час ММО;
- покращення науково-методичного рівня викладачів, що мають в основі інтегративні курси, які поєднують досягнення психолого-педагогічної науки, військової психології та педагогіки, досвід миротворчої діяльності;
- впровадження бінарних видів занять з проблемними ситуаціями, що відображають усю складність миротворчої діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У науковій статті проведено аналіз педагогічних проблем професійної підготовки курсантів, який засвідчив її складність та дозволив визначити недоліки у практичній підготовці майбутніх офіцерів Національної гвардії. Визначено, що до змісту професійної підготовки майбутніх офіцерів входять такі компоненти: особистісний, ціннісний та мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний, самооцінний. Проведено аналіз поняття «готовність» у психологічній літературі та розглянуто структуру готовності майбутнього офіцера до міжнародних миротворчих операцій. Визначено основні шляхи вирішення організаційно-педагогічних проблем формування готовності майбутніх офіцерів у ЗВО. У подальшому планується визначити структуру комунікативної готовності курсантів до взаємодії під час ММО.

Список використаних джерел

1. Серветник Р. М. Моделювання підготовки військових фахівців як важлива проблема оптимального входження системи військової освіти у Болонський процес. *Військова освіта*. 2008. Вип.8. С. 274-283.
2. Хацановський В. С. Підготовка персоналу миротворчих контингентів Збройних Сил України як педагогічна проблема. *Військова освіта*. 2010. Вип. 2. С. 58-66.
3. Керницький О. М. Педагогічна технологія формування психологічної готовності курсантів-льотчиків до льотної діяльності у вищому закладі військової освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2004. Вип. 7. С. 168-174.
4. Барко В. І. Психологія управління персоналом органів внутрішніх справ (проактивний підхід). Київ: Ніка-Центр, 2003. 448 с.
5. Платонов І. В. Структура психологічної готовності особистості до правоохоронної діяльності. *Психологія*. 2000. Вип. 11. С. 320-326.

References

1. Servetnyk, R.M. (2008). *Modelyuvannya pidgotovky vijs`kovyh fahivciv yak vazhlyva problema optimal`nogo vhozhennya systemy vijs`kovoyi osvity u Bolons`kyj proces [Modeling of the training of military specialists as an important problem of the optimal integration of the military education system into the Bologna process]*. *Military education Vijs`kova osvita*, 8, 274-283 [in Ukrainian].
2. Khatsanovs`kyi, V.S. (2010). *Pidgotovka personalu myrotvorchyh kontyngentiv Zbrojnyh Syl Ukrayiny yak pedagogichna problema [Training of personnel of peacekeeping contingents of the Armed Forces of Ukraine as a pedagogical problem]*. *Military education Vijs`kova osvita*, 2, 58-66 [in Ukrainian].
3. Kernys`kyi, O.M. (2004). *Pedagogichna tehnologiya formuvannya psykologichnoyi gotovnosti kursantiv-l`otchykiv do l`otnoyi diyal`nosti u vyshchomu zakladi vijs`kovoyi osvity [Pedagogical technology of formation of psychological readiness of cadet pilots to flying activity in higher educational institution.]*. *Problems of engineering and pedagogical education Problemy inzhenerno-pedagogichnoyi osvity*, 7. 168-174 [in Ukrainian].

4. Barko, V.I. (2003). *Psychologiya upravlinnya personalom organiv vnutrishnix sprav (proaktyvnyj pidhid)* [Psychology of personnel management of internal affairs (proactive approach)]. Kyiv: Znannia, 448 [in Ukrainian].

5. Platonov, I.V. (2000). *Struktura psihologichnoyi gotovnosti osobystosti do pravoohoronnoyi diyal'nosti* [Structure of psychological readiness of personality in law enforcement activity]. *Psychologiya*, 11, 320-326 [in Russian].

ERSHOVA Valeria, Senior Teacher for the Language Testing Section of Language Department National Academy of the National Guard of Ukraine.

ORGANIZATIONAL-PEDAGOGICAL PROBLEMS FORMATION OF THE FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE TO PARTICIPATE IN INTERNATIONAL PEACEKEEPING OPERATIONS

Abstract. *The article analyzes the training of cadets, which demonstrated the complexity of the problem and allowed to identify shortcomings in the practical training of future officers of the National Guard.*

The basic pedagogical reasons of existence of deficiencies in the educational process are determined. It is determined that preparation for international peacekeeping operations is being specified today according to the following main directions: tactical training, which forms the basis for the military-professional readiness of the peacemaker; technical training, which includes all components of the organization and providing conditions for the safe operation of military equipment during international peacekeeping operations; fire training, which provides the skillful use of military equipment and weapons; peacekeeping and legal training aimed at the main goals, tasks, functions, means and methods of international peacekeeping operations, the bringing of laws and legal acts on liability for offenses, norms of international humanitarian law; rules and features regarding the use of military force, conduct of hostilities, knowledge of basic human rights; foreign language training, which includes studying English as a language of communication while performing international peacekeeping operations; psychological training, designed to form psychological readiness for action in extreme conditions, emotional stability and professionally important qualities.

It is determined that the following components should be included in the content of the training of future officers: personal (adequate self-esteem, realization in professional activity); value and motivational components (set of value orientations, motives of professional activity); cognitive component (system of knowledge and skills forming the basis of professional and foreign competence); activity component (methods, forms, techniques of professional activity of an officer); self-assessing component (self-preparedness analysis).

The analysis of the concept of "readiness" in the psychological literature and the structure of the readiness of the future officer for international peacekeeping operations are considered. To such readiness it is proposed to include four components: value-motivational, cognitive, practical and self-assessing.

According to the analysis of organizational and pedagogical problems of preparing future officers for international peacekeeping operations, the main directions of changing this situation are formulated.

Key words: *professional training, future officers, readiness of the future officer for international peacekeeping operations, interaction.*

*Одержано редакцією: 21.02.2019 р.
Прийнято до публікації: 12.03.2019 р.*